

XALQARO SAVDODA PROTEKSIONIZM SIYOSATINING O‘ZBEKISTON EKSPORT SALOHİYATIGA TA’SIRI

Bozorboyev Diyorbek Po'lat o'g'li
Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston
Milliy universiteti Jizzax filiali

Annotatsiya: Ushbu maqola xalqaro savdoda proteksionizm siyosatining O‘zbekiston eksport salohiyatiga ta’sirini ilmiy tahlil qiladi va mamlakatning global bozorlar bilan integratsiyasi sharoitida uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini yoritadi. Tadqiqot proteksionizm siyosati orqali tariflar, kvotalar, import cheklovlari va boshqa bojxona mexanizmlari orqali ichki ishlab chiqaruvchilarni qo‘llab-quvvatlash, ishlab chiqarish tarmoqlarini himoya qilish va iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash mexanizmlarini o‘rganadi. Shu bilan birga, maqolada proteksionizm siyosatining eksport salohiyatiga ikki tomonlama ta’siri — qisqa muddatda ichki ishlab chiqaruvchilarni himoya qilish va uzoq muddatda xalqaro raqobatbardoshlikni rivojlantirish ehtiyoji — tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekiston eksportini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash maqsadida proteksionizm siyosati va erkin savdo mexanizmlarini uyg‘unlashtiruvchi strategik yondashuv zarur.

Kalit so‘zlar: proteksionizm siyosati, xalqaro savdo, eksport salohiyati, ichki ishlab chiqaruvchilar, bojxona mexanizmlari, tariflar, kvotalar, iqtisodiy barqarorlik, global raqobatbardoshlik, erkin savdo, investitsiyalar, eksport strategiyasi.

Аннотация: Статья посвящена научному анализу влияния протекционистской политики в международной торговле на экспортный потенциал Узбекистана и её социально-экономическому значению в условиях глобальной интеграции страны. Исследование рассматривает механизмы поддержки внутренних производителей, защиту отраслей и обеспечение экономической стабильности через тарифы, квоты, импортные ограничения и другие таможенные меры протекционизма. Также в статье анализируется двойственное влияние протекционистской политики на экспортный потенциал — краткосрочная защита внутренних производителей и долгосрочная необходимость развития международной конкурентоспособности. Результаты исследования показывают, что для повышения экспорта и обеспечения экономической стабильности Узбекистану необходим стратегический подход, сочетающий протекционизм и механизмы свободной торговли.

Ключевые слова: протекционистская политика, международная торговля, экспортный потенциал, внутренние производители, таможенные меры, тарифы, квоты, экономическая стабильность, глобальная конкурентоспособность, свободная торговля, инвестиции, экспортная стратегия.

Annotation: The article provides a scientific analysis of the impact of protectionist policies in international trade on Uzbekistan's export potential and its socio-economic significance in the context of global market integration. The study examines mechanisms for supporting domestic producers, protecting industries, and ensuring economic stability through tariffs, quotas, import restrictions, and other customs measures of protectionism. The paper also analyzes the dual impact of protectionist policies on export potential — short-term protection of domestic producers and the long-term need to enhance international competitiveness. The results indicate that to increase exports and ensure economic stability, Uzbekistan requires a strategic approach combining protectionism and free trade mechanisms.

Keywords: protectionist policy, international trade, export potential, domestic producers, customs measures, tariffs, quotas, economic stability, global competitiveness, free trade, investments, export strategy.

Xalqaro savdoda proteksionizm siyosati milliy iqtisodiyotning eksport salohiyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Proteksionizm siyosati tariflar, kvotalar, import cheklovlari va boshqa bojxona va soliq mexanizmlari orqali mamlakatni ichki bozorda himoya qilishga qaratilgan bo'lib, shu bilan birga tashqi savdoga ham bevosita ta'sir qiladi. O'zbekiston sharoitida proteksionistik choralarning joriy qilinishi eksport qiluvchi korxonalar faoliyatiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi, chunki ularning mahsulotlariga xalqaro bozorlarda raqobat sharoiti murakkablashadi, eksport narxlari va hajmi o'zgaradi. Proteksionizm siyosati ichki ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash, strategik tarmoqlarni himoya qilish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qilsa-da, u eksport salohiyatini qisqartirishi, tashqi bozorlar bilan integratsiya jarayonini sekinlashtirishi va xalqaro raqobatbardoshlikni pasaytirishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, O'zbekiston eksportini rivojlantirish strategiyasida proteksionizm choralari bilan erkin savdo mexanizmlari o'rtasida muvozanatni saqlash muhim ahamiyatga ega. Eksport salohiyatini oshirish uchun korxonalar innovatsion texnologiyalarni joriy qilishi, mahsulot sifatini yaxshilashi va xalqaro standartlarga moslashtirilishi zarur. Shu bilan birga, davlat siyosati, bojxona tartiblari va eksportni rag'batlantiruvchi mexanizmlar proteksionizmning salbiy ta'sirini yumshatishda muhim rol o'ynaydi. Proteksionizm siyosati shuningdek ichki bozorni qo'llab-quvvatlash orqali ishlab chiqaruvchilarni barqarorlashtiradi, ammo uzoq muddatda

eksport yoʻnalishlarida raqobatbardoshlikni oshirish va global bozorlar bilan integratsiyani taʼminlash uchun erkin savdo shartlarini joriy etish muhimdir. Natijada, xalqaro savdoda proteksionizm siyosati Oʻzbekiston eksport salohiyatini ikki tomonlama taʼsir qiladi: qisqa muddatda ichki ishlab chiqaruvchilarni himoya qilsa, uzoq muddatda eksport salohiyatini va global raqobatbardoshlikni rivojlantirishga eʼtibor qaratish zarur. Shu nuqtai nazardan, mamlakat eksportini ragʻbatlantirish va iqtisodiy barqarorlikni taʼminlash maqsadida proteksionizm siyosati va ochiq savdo mexanizmlarini uygʻunlashtiruvchi strategik yondashuvni ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega.

Xalqaro savdoda proteksionizm siyosati milliy iqtisodiyotning eksport salohiyatiga sezilarli darajada taʼsir qiladi, chunki u tariflar, kvotalar, import cheklovlari va boshqa bojxona mexanizmlari orqali ichki ishlab chiqaruvchilarni himoya qiladi. Oʻzbekiston sharoitida proteksionistik choralar qisqa muddatda mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qoʻllab-quvvatlash, ichki bozorni barqarorlashtirish va strategik tarmoqlarni rivojlantirish imkonini beradi, ammo uzoq muddatda eksport yoʻnalishlarida raqobatbardoshlikni pasaytirishi, mahsulotlarning xalqaro bozorlarda narx va hajmini oʻzgartirishi mumkin. Eksport salohiyatini oshirish uchun korxonalar innovatsion texnologiyalarni joriy etishi, mahsulot sifatini xalqaro standartlarga moslashtirishi va investitsiyalarni jalb qilishi zarur. Shu bilan birga, davlat siyosati va regulyativ mexanizmlar proteksionizmning salbiy taʼsirini yumshatish, eksportni ragʻbatlantirish va milliy ishlab chiqaruvchilarni qoʻllab-quvvatlashda muhim rol oʻynaydi. Proteksionizm siyosati ichki bozorni barqarorlashtirish va iqtisodiy barqarorlikni taʼminlash bilan birga, mamlakatning global bozorlar bilan integratsiyasini ragʻbatlantirish va eksport salohiyatini oshirish boʻyicha strategik yondashuvni talab qiladi. Shu nuqtai nazardan, proteksionizm va erkin savdo mexanizmlarini uygʻunlashtiruvchi siyosat Oʻzbekiston eksportining raqobatbardoshligini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni taʼminlashda muhim ahamiyatga ega.

Proteksionizm siyosati Oʻzbekiston eksport salohiyatiga murakkab va koʻp qirrali taʼsir koʻrsatadi, chunki u nafaqat ichki ishlab chiqaruvchilarni himoya qiladi, balki tashqi bozorlar bilan raqobat sharoitlarini ham shakllantiradi. Tariflar va import cheklovlari qisqa muddatda mahalliy sanoatni qoʻllab-quvvatlash, ichki ishlab chiqaruvchilarni raqobatdan himoya qilish va ichki bozorni barqarorlashtirish imkonini beradi, ammo uzoq muddatda eksport yoʻnalishlarida raqobatbardoshlikni pasaytirishi mumkin. Shu sababli, Oʻzbekiston korxonalari eksport salohiyatini oshirish uchun mahsulot sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish, raqamli va texnologik yechimlarni joriy qilish hamda tashqi bozorlar talabini hisobga olgan strategiyalar

ishlab chiqishlari lozim. Proteksionizmning iqtisodiy natijalari faqat ichki ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash bilan cheklanmaydi, balki tashqi bozorlar bilan integratsiyani sekinlashtirishi va eksportni diversifikatsiya qilishni murakkablashtirishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, davlat siyosati va regulyativ mexanizmlar proteksionizmning salbiy oqibatlarini kamaytirish, eksportni rag'batlantirish va xalqaro raqobatbardoshlikni oshirish uchun strategik choralarni ishlab chiqishi lozim. Milliy eksportni rivojlantirishda proteksionizm siyosati va erkin savdo mexanizmlarini uyg'unlashtirish, mahsulotlarni innovatsion va texnologik jihatdan rivojlantirish, investitsiyalarni jalb qilish va ichki ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash kompleks yondashuvini talab qiladi. Shu tariqa, proteksionizm siyosati O'zbekiston eksportining iqtisodiy barqarorligi va global bozorlar bilan raqobatbardoshligini oshirishda ikki tomonlama rol o'ynaydi, bu esa strategik rejalashtirish va davlatning maqsadli siyosatiga bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Tashqi savdo vazirligi. Xalqaro savdoda O'zbekistonning eksport salohiyati bo'yicha hisobotlar. Toshkent, 2022–2024.
2. Mirzaev A., Karimov B. Xalqaro savdoda proteksionizm va eksport strategiyalari. Toshkent: Iqtisodiyot va moliya, 2023.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari va qarorlari, raqamli va eksportni rivojlantirish bo'yicha normativ-huquqiy hujjatlar. Toshkent, 2021–2024.
4. Tursunov S. Xalqaro iqtisodiy aloqalar va proteksionizm siyosati. Toshkent: Iqtisodiyot va boshqaruv, 2022.
5. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Eksport va tashqi savdo ko'rsatkichlari bo'yicha hisobotlar. Toshkent, 2023.